

1 marca – Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych

„Dział mjr. Zapory” 1945 r.
uton. por. Szczerpana Łelaznego - Ło

Rok 1947. Major Hieronim Dekutowski ps. „Zapora”
i kapitan Zdzisław Hroński ps. „Ułkok”

Rok 1944. Od lewej stoją: Jan Kocod ps. „Rys”, NN, cc Hieronim
Dekutowski ps. „Zapora” i Wacław Nicleszczuk ps. „Sokół”

Żołnierze Wyklęci byli żołnierzami polskiego powojennego podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego, którzy stawiali opór sowietyzacji Polski i podporządkowaniu jej ZSRS. Walcząc z siłami nowego agresora, musieli zmierzyć się także z wymierzoną w nich propagandą tzw. Polski Ludowej, która nazywała ich „bandami reakcyjnego podziemia”. Z kolei osoby działające w antykomunistycznych organizacjach i oddziałach zbrojnych określono mianem „wrogów ludu”. Mobilizacja i walka Żołnierzy Wyklętych była pierwszym odruchem samoobrony społeczeństwa polskiego przeciwko sowieckiej agresji i władzom komunistycznym, ale też przykładem najliczniejszej antykomunistycznej konspiracji zbrojnej w skali europejskiej, obejmującej teren całej Polski, w tym także utracone na rzecz Związku Sowieckiego Kresy Wschodnie.

Sformułowanie „Żołnierze Wyklęci” powstało w 1993 roku – po raz pierwszy użyto go w tytule wystawy „Żołnierze Wyklęci – antykomunistyczne podziemie zbrojne po 1944 r.”, zorganizowanej przez Ligę Republikańską na Uniwersytecie Warszawskim. Jego autorem był Leszek Żebrowski. Uczestników ruchu partyzanckiego określa się też jako „żołnierzy drugiej konspiracji” lub „Żołnierzy Niezłomnych”.

Liczbę członków wszystkich organizacji i grup konspiracyjnych szacuje się na 120-180 tysięcy. Większość akcji oddziałów podziemia antykomunistycznego była wymierzona w oddziały zbrojne UB, KBW i MO. Podziemie niepodległościowe aktywnie działało też na Kresach,

szczególnie na ziemi grodzieńskiej, nowogródzkiej i wileńskiej. Ostatnim żołnierzem ruchu oporu był Józef Franczak ps. „Lalek”, który zginął w obławie w Majdanie Kozic Górnych w województwie lubelskim osiemnaście lat po wojnie – 21 października 1963 roku.

Fenomen powojennej konspiracji niepodległościowej polega m.in. na tym, że była ona – aż do powstania Solidarności – najliczniejszą formą zorganizowanego oporu społeczeństwa polskiego wobec narzuconej władzy. Żołnierze Wyklęci dzięki swojej działalności przyczynili się do opóźnienia kolejnych etapów utrwalania systemu komunistycznego, pozostając dla wielu środowisk wzorem postawy obywatelskiej.

Byli patriotami, a najlepsze lata życia spędzili w więzieniach, torturowani i poniżani. Za swoje przywiązanie do ojczyzny zapłacili najwyższą cenę. To żołnierze podziemia niepodległościowego, wywodzący się z Armii Krajowej, Narodowych Sił Zbrojnych i innych organizacji konspiracyjnych. Od roku 1944 – wierni złożonej przysiędze – walczyli z wojskami sowieckimi i komunistycznym aparatem terroru o niepodległą Polskę.

W walkach podziemia z władzą zginęło około 9 tys. konspiratorów. Ponad 5 tys. żołnierzy podziemia antykomunistycznego zostało skazanych przez sądy wojskowe na kary śmierci, ponad 21 tys. zamordowano w więzieniach. Nie wiadomo dokładnie, ile osób zostało zabitych w trakcie obław i pacyfikacji oraz zamordowanych bez sądu w siedzibach urzędów bezpieczeństwa. Ponad 250 tysięcy skazano na kary więzienia.

Zamordowani bohaterowie skazani też zostali przez władze komunistyczne na zapomnienie. Ich groby znajdują się w lasach, na tzw. Łączce (Kwatera „Ł” przy murze cmentarza na Powązkach w Warszawie) oraz w innych, nieodkrytych jeszcze miejscach.

Historia inicjatywy Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych

W 2001 roku Sejm podjął uchwałę, w której uznał zasługi organizacji i grup niepodległościowych, które po zakończeniu II wojny światowej zdecydowały się na podjęcie walki o suwerenność i niepodległość Polski, oddając w ten sposób hołd poległym i pomordowanym oraz wszystkim więzionym i prześladowanym członkom organizacji Wolność i Niezawisłość.

W 2009 roku organizacje kombatanckie skupione wokół Porozumienia Organizacji Kombatanckich i Niepodległościowych w Krakowie, reprezentującego takie organizacje jak: Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość, Związek Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, wsparte przez opolskie władze samorządowe, zwróciły się o ustalenie dnia 1 marca Dniem Żołnierzy Antykomunistycznego Podziemia.

Inicjatywę ustawodawczą w zakresie uchwalenia nowego święta podjął w 2010 roku prezydent Lech Kaczyński. Uzasadnienie dołączone do projektu ustawy głosiło, że ustanowienie święta „... jest wyrazem hołdu dla żołnierzy drugiej konspiracji za świadectwo męstwa, niezłomnej postawy patriotycznej i przywiązania do tradycji patriotycznych, za krew przelaną w obronie Ojczyzny (...). Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych

to także wyraz hołdu licznym społecznościom lokalnym, których patriotyzm i stała gotowość ofiar na rzecz idei niepodległościowej pozwoliły na kontynuację oporu na długie lata”.

Po śmierci prezydenta Lecha Kaczyńskiego prezydent Bronisław Komorowski podtrzymał projekt, ale uchwalenie nowego święta się przedłużało. O uchwalenie ustawy apelowała w grudniu 2010 roku Fundacja „Polska się Upomni”. Na początku 2011 roku fundacja ta, organizacje kombatanckie i Jan Żaryn sygnowały Porozumienie na rzecz obchodów dnia i roku Żołnierzy Wyklętych, stawiające sobie za główny cel wspieranie ustanowienia Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych świętem państwowym.

Prezydencki projekt ustawy z dnia 26 lutego 2010 roku wpłynął do Sejmu 1 marca 2010 roku. W dniu 5 marca 2010 roku projekt skierowano do Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu. Do reprezentowania stanowiska wnioskodawcy upoważnieni byli: zastępca szefa Kancelarii Prezydenta Jacek Sasin i podsekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta Andrzej Duda, lecz obaj zostali zdymisjonowani w kwietniu 2010 roku. 31 stycznia 2011 roku prezydent Bronisław Komorowski upoważnił do reprezentowania swojego stanowiska sekretarza stanu w Kancelarii Prezydenta Krzysztofa Łaskiewicza.

Pismem z dnia 8 czerwca 2010 roku Rada Ministrów pozytywnie zaopiniowała przedstawiony jej projekt, wskazując, że uzupełnia on katalog świąt i dni pamięci, upowszechniających tradycje walk o Wolną Polskę. W opinii zauważono także, że „...żołnierze tzw. drugiej konspiracji, którzy jako pierwsi walczyli o Wolną Polskę z okupantem sowieckim i zainstalowanym przez niego reżimem komunistycznym, zapłacili za wierność swoim ideałom niejednokrotnie cenę najwyższą – cenę swego życia. Nawet jeśli udało im się przeżyć, przez kolejne 45 lat żyli z piętnem – jak to określała komunistyczna propaganda – „bandytów” i „faszystów”.

Pierwsze czytanie projektu ustawy oraz rozpatrzenie projektu odbyło się na posiedzeniu Komisji Kultury i Środków Przekazu w dniu 2 lutego 2011 roku. Przyjęta w komisji wersja trafiła pod głosowanie do sejmu w tym samym dniu. Po wysłuchaniu sprawozdania niezwłocznie przystąpiono do trzeciego czytania. Ustawę w głosowaniu poparły niemal jednogłośnie wszystkie parlamentarne kluby poselskie. Za przyjęciem ustawy głosowało 406 spośród 417 obecnych posłów, 8 było przeciw, 3 się wstrzymało. Senat przyjął ustawę bez poprawek. Prezydent Komorowski podpisał ustawę w dniu 9 lutego 2011 roku.

Na celebrowanie Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych wybrano dzień 1 marca. Pomysł ustanowienia święta w tym terminie wysunął ówczesny prezes Instytutu Pamięci Narodowej Janusz Kurtyka. Tego dnia w 1951 roku w więzieniu mokotowskim wykonano wyrok śmierci na siedmiu członkach IV Zarządu Głównego Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”: Łukaszu Cieplińskim, Mieczysławie Kawalcu, Józefie Batorym, Adamie Lazarowiczu, Franciszku Błażeju, Karolu Chmielu i Józefie Rzepce.

Dowódcy i żołnierze podziemia

Marian Bernaciak – „Orlik”

Zygmunt Szendzielarz – „Łupaszka”

Józef Kuraś – „Ogień”

Stanisław Sojczyński – „Warszyc”

Witold Pilecki – „Witold”

August Emil Fieldorf – „Nil”

Władysław Liniarski – „Mścisław”

Jan Tabortowski – „Bruzda”

Łukasz Ciepliński – „Pług”

Anatol Radziwonik – „Olech”

Henryk Flame – „Bartek”

Wacław Lipiński – „Aleksander”

Hieronim Dekutowski – „Zapora” (po lewej) i Zdzisław Broński – „Uskok”

Stanisław Kasznica – „Wąsowski”

Władysław Łukasiuk „Młot”

Mieczysław Dziemieszkiewicz – „Rój

Antoni Żubryd – „Zuch”

Zdzisław Badocha – „Żelazny”

Franciszek Jaskulski – „Zagończyk”

Tadeusz Zieliński – „Igła”

Wincenty Kwieciński – „Głóg”

Danuta Siedzikówna – „Inka”

Feliks Selmanowicz – „Zagończyk”

Józef Franczak – „Lalek”

Oddział "Zapory."

**Na pierwszym planie mjr. Hieronim Dekutowski-"Zapora".
Stracony z dziewięcioma towarzyszami broni 7 marca 1949
w więzieniu mokotowskim w Warszawie.**

Ostatni Żołnierze Niepodległej

Doktor habilitowany **Krzysztof Szwagrzyk** (z prawej) od 2003 roku prowadzi poszukiwania osób zamordowanych w okresie stalinowskim. Kieruje pracami ekshumacyjnymi w Kwaterze na Łączce na Wojskowym Cmentarzu na Powązkach, na Służewcu oraz Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie. Zespół pod jego kierunkiem prowadził prace poszukiwawcze m.in. na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu, w Dworzysku w powiecie nyskim, w Białymstoku, Rzeszowie, na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku i wielu innych miejscach.

Pobrane ze stron [www](#) materiały zostały opracowane przez A. Kołodziejczyka